

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

31. januar 2019

Vår ref.: 2018/65-7

Deres ref.: 2018/492

Ny lov om nasjonal sikkerhet – Sikkerhetsloven – Innspill fra EOS-utvalget

1. Bakgrunn

Det vises til tidligere korrespondanse, sist Stortingets brev 20. november 2018, der det anmodes om synspunkter fra blant andre EOS-utvalget på behov for endringer i lover og instruksjoner som følge av ny sikkerhetslov. Utvalget takker for at det er gitt utsatt frist for å besvare henvendelsen.

2. Utvalgets innspill

2.1. Sikkerhetslovens anvendelse for EOS-utvalget og behov for unntak og tilpasninger

EOS-utvalget stiller seg positivt til at sikkerhetsloven gis anvendelse for vår virksomhet. Vårt arbeid innebærer regelmessig kontroll av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-tjeneste).¹ Selv om sikkerhetsloven ikke har hatt anvendelse for utvalget, er utvalget bundet av regler om behandling av dokumenter mv. som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner, jf. EOS-kontrollloven § 11 andre ledd. Utvalget har innrettet sin virksomhet *som om* sikkerhetsloven har anvendelse, så langt dette passer. At loven også formelt gis anvendelse for utvalgets virksomhet kan bidra til økt tillit til utvalget fra EOS-tjenestene og samfunnet for øvrig.

Stortingets vurderinger av de konstitusjonelle forhold i Innst. 122 S (2018–2019) punkt 3.2 er i det vesentlige overførbare til EOS-utvalgets virksomhet, og utvalget viser til disse. Vi mener det er grunn til å unnta fra anvendelse bestemmelser i sikkerhetsloven som legger kompetanse og myndighet til andre organer enn Stortinget, samt gjøre tilpasninger til bestemmelser som følge av at EOS-utvalget ikke er underlagt noe departement.

Enkelte særlige hensyn gjør seg gjeldende for EOS-utvalgets virksomhet.

For det første viser utvalget til at vi besitter skjermingsverdig informasjon om og fra EOS-tjenestene og andre som utøver EOS-tjeneste. Å gi adgang til informasjonen vil være i strid med utvalgets og sekretariatets taushetsplikt etter gjeldende lov.² En plikt til å gi sikkerhetsmyndigheten uhindret tilgang til utvalgets informasjon, kan redusere EOS-tjenestenes tillit til at opplysninger som utleveres til utvalget ikke blir kjent for andre.

For det andre er det prinsipielt sett uheldig om en virksomhet som utvalget er satt til å kontrollere, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), gis myndighet over sider ved utvalgets virksomhet.

¹ Slik tjeneste utøves i dag i hovedsak av Politiets sikkerhetstjeneste, Etterretningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Forsvarets sikkerhetsavdeling.

² Jf. EOS-kontrollloven § 11.

Utvalget foreslår at sikkerhetslovens anvendelse reguleres i nytt fjerde og femte ledd i EOS-kontrollloven § 1:

«§ 1 Kontrollområdet

Stortinget velger et utvalg til å kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (tjenestene) som utføres av den offentlige forvaltning eller under styring av eller på oppdrag fra denne (EOS-utvalget). Kontrollen utføres innenfor rammene av §§ 5, 6 og 7.

Kontrollen omfatter ikke overordnet påtalemyndighet.

Offentleglova og forvaltningsloven, med unntak av reglene om ugildhet, gjelder ikke for utvalgets virksomhet.

Lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) gjelder for EOS-utvalget med de unntak og presiseringer som følger av bestemmelsen her, jf. sikkerhetsloven § 1-4 første ledd.

Følgende bestemmelser i sikkerhetsloven gjelder ikke for EOS-utvalget: § 1-3, § 2-1, § 2-2 og § 2-5, kapittel 3, § 5-5, § 7-1 andre til sjette ledd, § 7-5, § 8-3 første ledd andre punktum, § 8-9 tredje ledd, § 9-4 andre til femte ledd, kapittel 10 og § 11-1, § 11-2 og § 11-3.»

Stortinget kan gi instruks om virksomheten til utvalget innenfor rammen av denne lov og fastsetter bestemmelser om dets sammensetning, funksjonsperiode og sekretariat.

Innenfor rammen av denne lov utfører utvalget sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget. Stortinget i plenum kan likevel pålegge utvalget å foreta nærmere definerte undersøkelser innenfor utvalgets kontrollmandat, og under iaktakelse av de regler og innenfor de rammer som for øvrig ligger til grunn for utvalgets virksomhet.»

2.2. Klareringsmyndighet og klageinstans over klareringsmyndighetens avgjørelser

EOS-utvalgets sekretariat skal være klarert og autorisert for høyeste sikkerhetsgrad nasjonalt og etter traktat Norge er tilsluttet og klareres i dag av NSM.³ Stortinget etterspør utvalgets syn på en modell der Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet og presidentskapet er klageinstans.

På generelt grunnlag mener utvalget at en reduksjon av antall klareringsmyndigheter kan gi et bedre grunnlag for likebehandling av saker og en mer effektiv saksbehandling.⁴

Prinsipielle grunner taler for at sekretariatets ansatte klareres av Stortingets administrasjon. Det vil eliminere risikoen for at den utøvende makt kan påvirke hvem utvalget skal ansette i sitt sekretariat. Utvalget mener presidentskapet i så fall bør være klageinstans.

Dersom Stortinget finner grunn til å endre dagens praksis, foreslås endringer inntatt i EOS-kontrollloven § 11 andre ledd.

2.3. Sikkerhetsklarering av virksomhetens øverste ledelse

EOS-utvalgets medlemmer skal være klarert og autorisert for høyeste sikkerhetsgrad nasjonalt og etter traktat Norge er tilsluttet.⁵ Utvalget mener at hensynet til kontrollens legitimitet taler sterkt for fortsatt å stille krav om klarering for utvalgets medlemmer.

I vårt brev 13. januar 2009⁶ til Stortinget tok vi opp spørsmål om hvem som skulle klarere utvalgets medlemmer. Dette med bakgrunn i at medlemmene på den tiden ble klarert av NSM,

³ Jf. EOS-kontrollloven § 11 andre ledd.

⁴ Dette har utvalget gitt uttrykk for ved flere anledninger, for eksempel i våre årsmeldinger til Stortinget og i brev til Forsvarsdepartementet 27. august 2015 der utvalget ga høringssvar om endringer i sikkerhetsloven.

⁵ Jf. EOS-kontrollloven § 11 andre ledd.

⁶ Brevet er inntatt som vedlegg 4 til Dokument nr. 18 (2008–2009), utvalgets årsmelding til Stortinget for 2008.

altså en av tjenestene utvalget er satt til å kontrollere. Ved en lovendring vedtok Stortinget at utvalgets medlemmer skal klareres av Stortingets presidentskap.⁷

Utvalget mener det bør være en klageadgang også der klarering nektes for et valgt medlem til EOS-utvalget. Dette taler for at Stortingets administrasjon også her er klareringsmyndighet med Stortingets presidentskap som klageinstans.

Dersom Stortinget finner grunn til å endre dagens løsning, foreslås endringer inntatt i EOS-kontrollloven § 11 andre ledd.

2.4. Ikrafttredelsestidspunkt og behov for eventuelle overgangsregler

Den 1. januar 2020 anses som et hensiktsmessig ikrafttredelsestidspunkt for endringer i EOS-kontrollloven.

2.5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Utvalget mener at de administrative og økonomiske konsekvenser av sikkerhetslovens anvendelse for EOS-utvalget kan håndteres innenfor virksomhetens eksisterende rammer. Vi viser særlig til at Stortinget i 2018 bevilget midler til nye og sikrere lokaler for utvalget, som både ivaretar utvalgets behov i dag og fremtidige forpliktelser etter sikkerhetsloven.

Ta kontakt dersom det er ønskelig med ytterligere synspunkter eller avklaringer.

Utvalget imøteser Stortingets behandling av saken.

Med vennlig hilsen

Eldbjørg Løwer
utvalgsleder

⁶ Brevet er inntatt som vedlegg 4 til *Dokument nr. 18 (2008–2009)*, utvalgets årsmelding til Stortinget for 2008.

⁷ Jf. endring i dagjeldende EOS-kontrolllov § 9, vedtatt 19. juni 2009 nr. 87.